

Wouter van Gemert

door
Dolf Kloek

Het had die nacht gesneeuwd. Grote vlokken waren door het donkere, windstille luchtruim neergezegen, en hadden zich vastgekleefd daar waar ze op hun lange, lange weg de eerste weerstand ondervonden.

Sommigen waren doorgesleden tot de kille, wat vorstharde aarde; ze hadden die aarde bedekt, in steeds groter getale, tot ze er tenslotte een warm, donzen kleed overheen gespreid hadden. Anderen hadden zich vastgezet op takken, op twijgen en fijne, donkergroene naalden, en toen de ochtend traag en wat wezenloos grauwdde was heel de wereld wit, smetteloos wit

Door die blanke, reine wereld had Wouter van Gemert, „de Ruige”, zoals men hem in de buurtschap noemde, zijn gang, traag en wezenloos als het morgengrauwen. Hij ging de smalle weg, die van de buurtschap af voerde naar de nabij gelegen bossen. Die bossen hadden hun paden, smal weliswaar, maar ook nu, in deze egaal-witte wereld, nog goed kenbaar; maar de Ruige, die toch beter dan wie dan ook thuis was in deze bossen, scheen geen paden te zien. Langzaam, als een spookverschijning, gleed hij voort tussen de bomen, en ook waar die zich soms tot een haast onbegaanbare wildernis verdichtten had de Ruige zijn trage, wezenloze gang

Wezenloos, Schijnbaar, want de Ruige had zijn gedachten, gedachten die hem de kop verdoften, die hem in de smetteloze

blankheid van zijn omgeving alles somber en zwart deden zien Hij was deze afgelopen nacht niet te bed geweest, de Ruige. Dat was op zichzelf niets bijzonders, want er waren zov eel nachten waarin hij niet te bed ging, nachten waarin hij zijn „werk” had. Maar deze nacht had hij niet gewerkt, zijn strikken waren onaangetast gebleven, hij had er zelfs zijn ged achten niet bij gehad In zijn schamele behuizing, aan de rand van de buurtschap, was deze lange, kille nacht aan hem voorbij gegleden. In het duistere, onverwarmde woonvertrek had hij urenlang voorovergebogen, z'n kop tussen z'n handen, in de zwartheid van het niet zitten staren, en hij had zich eenzaam gevoeld, hopeloos eenzaam

Nu, als een slaapwandelaar door de bossen dwalend, zich nauwelijks bewust welke richting hij ging, drong die gedachte zich telkens, en met een hamerende hardnekkigheid aan hem op: hij, de Ruige, die ontelbare nachten alleen was geweest in de verlatenheid van de uitgestrekte bossen, had zich voor 't eerst van zijn leven eenzaam gevoeld, eenzaam als een klein kind, dat roept in de nacht en geen antwoord krijgt

Met doffe vertwijfeling zocht de Ruige ook nu het antwoord op de vraag, die zijn verwarde gedachten die nacht had bezig gehouden: waarom? Had dat ene schrijnende, dat zich, naarmate de jaren van hun huwelijk waren verstreken, als een steeds breder wordende kloof tussen hen had geplaatst, tenslotte tot d it moeten leiden.....? Er was meer geweest, natuurlijk, maar was het eigenlijk niet allemaal uit dat éne voortgekomen?

De Ruige ging zijn weg door de weergaloze stilte van de blanke wereld rondom hem, maar hij zag de bomen niet, met hun smeteloos-witte tooi, hij hoorde de stilte niet, die alleen verbroken werd door het zachte geknierp van zijn trage voetstappen in de rulle sneeuw. De gedachten van de Ruige waren terug gegaan, v er terug, tien jaren haast. Ze toefden bij een jonge vrouw, een meisje eigenlijk nog, waarmee hij op een mooie, na-zomerse dag door deze zelfde bossen had gedwaald. Zijn bruid.....

De paar eerste jaren waren mooi geweest, mooi zoals het ge-

luk van twee jonge mensen kan zijn. Als hij, de fiere, wat overmoedige jachtopziener van de jonker, zijn verre tochten had door de uitgestrekte bossen, kon hij plotseling zijn stem schallend uitzetten in een vreemd, maar jubelend lied, dat uiting was van zijn vreugde over het leven, dat goede, mooie leven.....

Toen, na de eerste twee, drie jaren, had hen voor 't eerst, als een vage, schuchtere schaduw, de twijfel bekropen. Jane ging de eenzaamheid voelen, de eenzaamheid van het door bossen geïsoleerde gehucht, waarheen hij haar gebracht had, de eenzaamheid waarin het hunkeren naar een krijtende kinderstem sprak.....

Och, 't was eigenlijk een zoete twijfel geweest in 't begin, een uiting van groeiend verlangen, waarvan straks de vervulling mooier en heerlijker zou zijn naarmate het groter, intenser werd. Maar de jaren verstreken, en de vervulling bleef uit.....

Toen was het allengs zó geworden, als voer door de warmte van hun nog steeds jong geluk een kille ademtocht, een verbéten twijfel, die erger is dan berusting of wanhoop. Die verbeter twijfel sprak vooral uit Jane's houding, uit haar buien van zwijgzaamheid, uit haar soms onredelijke op- en aanmerkingen. Zelf had hij het gemis van kinderen minder sterk gevoeld, zijn misschien wat primitieve levensblijheid teerde meer op het bezit van z'n jonge, mooie vrouw, die hij met de felle hartstocht van zijn bruisende bloed liefhad.....

En toen, nu bijna vier jaar geleden, was de zich verdiepende schaduw plotseling tot een sombere, dreigende duisternis geworden. Op een kwade dag had de jonker zich in lichtelijk bedronken toestand aan toespelingen gewaagd; „zo'n mooi, hups vrouwtje, en dan geen kinderen..... Misschien dat verandering van spijs.....”

Hij had een hitte in zich voelen opstijgen, een gloed die hem het gevoel had gegeven alsof z'n kop zou barsten, en 't volgende ogenblik had de jonker als een vod aan zijn trillende voeten gelegen. Hij, de Ruige, was niet ingesteld op dergelijke grapjes.....

Toen het koel gestelde berichtje kwam dat hij zijn excuses kon komen aanbieden had hij alleen door z'n lippen stijf open te per-

sen een vloek kunnen weerhouden. Het briefje had hij versnipperd en in 't vuur gegooid, hij was bruusk opgestaan, en terwijl hij lange tijd als verstard, z'n vuisten gebald, voor 't venster had gestaan had hij voor zichzelf gezworen dat hij van 's jonkers eigendom zou blijven eten, ook nu deze hem ontslagen had. Zo wás hij, de Ruige

Onder een steeds slechter wordende verhouding tot Jane, die het grapje van de jonker schamper „niet zo slim” had genoemd, en hem had trachten te bewegen zich de mindere te tonen, was de stille, maar hevige strijd tussen hem en de jonker ontbrand. Met grimmige onverzettelikheden en kennis van zaken had hij, die voordien het toezicht hield op de bossen van de jonker, hierin sluiks, bij nacht en ontij, zijn strikken geplaatst. Zijn grondige bekendheid met het terrein kwam hem hierbij te stude, en het duurde weken eer de oude boswachter, die voorlopig was aangewezen om de contrôle over het domein waar te nemen, een eerste glimp van hem opving. De oude, die hem en zijn omstandigheden door en door kende, was kort daarop met hem komen praten. „Hou d'r mee op, Wouter, hou dáár mee op. Dat je niet de minste wil zijn: goed, ik wil je daarin zelfs gelijk geven, maar dit moet je nalaten, dit is tenslotte een soort diefstal, en, wat 't ergste is, we zouden vijanden worden, Wouter, bittere vijanden.....”

Een soort diefstal

Zo had hij het met z'n stuurse kop niet kunnen zien; diefstal was het om iemand onrechtmatig te ontslaan, om iemand 't brood uit de mond te stoten

Hij had de ander strak aangezien, en terwijl haat jegens diens meerdere hem doorgloeide had hij koel, afwijzend gezegd: „Ik houd hier niet mee op, Dorland, en als het vijandschap tussen ons moet zijn: goed, zoals je wilt

Het was opnieuw gaan sneeuwen, maar de man die, traag en gestadig voortgaande, in zijn vertroebelde gedachtenwereld rondwaarde merkte het niet. De sneeuw viel ook zo stil, zo discreet

neer; vers gevallen vlokken legden zich in de voetsporen van die man, als wilden ze ze in een poging tot uiterste discretie uitwissen... Toen de oude Dorland de voetsporen ontmoette werden ze al vager, maar toch herkende hij ze als die van de Ruige. Een poosje bleef hij stil en peinzend naar die voet-indrukken staan staren. Dan, met een mompelend: „Jonge, Wouter, 't is zo jammer van jou, zo deksels jammer" volgde hij ze, sneller dan de ander gegaan was. Toch was er geen jachtigheid in dit volgen van de oude, geen begeerte om de ander na zoveel maanden weer eens te betrappen. Veeleer volgde de oude het spoor met tegenzin, als had men hem een onaangename plicht opgelegd.

Wouter van Gemert, de Ruige, zijn tegenstander" Tegenstander? De oude liet zijn gedachten gaan over de afgelopen jaren, jaren waarin hij een vreemde strijd had gevoerd met de man die nu ergens in deze witte wereld voor hem uit ging. Een vréemde strijd was het geweest, ja, want strijd placht voort te komen uit vijandschap, en tussen hem en de Ruige was het wonderlijk genoeg niet tot vijandschap gekomen.

Toen de jonker voor 't eerst gehoord had van de stroperijen van de Ruige was hij uiterst vertoornd geweest. Hij had een jonge, ijverige koddebeier willen aanstellen, een soort bloedhond, die als een razende achter de Ruige aan zou zitten. Hij, Dorland, had de jonker hiervan weten te weerhouden. Hij had hem gewezen op het feit dat een vreemde een jaar of langer nodig zou hebben om het uitgestrekte terrein grondig te leren kennen, en zelfs dán nog een achterstand zou hebben op de Ruige, die in deze bossen was opgegroeid. Hij had de jonker verzocht zélf de strijd met de Ruige te mogen aanbinden, en schoorvoetend had de ander hierin tenslotte toegestemd.

Een vreemde strijd" Hij had het bij eindeloze waarschuwingen kunnen laten, waarschuwingen die de Ruige met een schouderophalen langs zich heen zou hebben laten glijden, hetgeen voor de jonker aanleiding zou zijn geweest tóch een bloedhond aan te stellen. En het was juist dát, wat hij, Dorland, vóór alles wilde voorkomen. Hij voorzag immers de gevolgen van zo'n stap, van een

uiteindelijk treffen tussen die beiden, dat zo gewis als de nacht volgde op de dag tot moord en doodslag zou leiden. Hij kende immers het temperament van de Ruige, die zich als kind eens half dood had gevochten tegen een veel grotere jongen, die hem had willen beletten de appels uit de tuin van zijn buurman te kapen Hij had geen keus gehad, en, teneinde hem voor groter leed, voor een kapotgeslagen leven misschien, te sparen, de Ruige een paar maal betrapt. Dat had moeite en ontberingen gekost, en alleen omdat hij het boscomplex haast even goed kende als de Ruige zelf had hij diens sluwe gangen een enkele maal kunnen volgen.

Eigenaardig was het telkens toegegaan bij zulk een treffen. Ze hadden elkaar dan in de ogen gekeken, lang en strak. De staalharde blik van de Ruige had dan gezegd: „Je hebt me weer eens te pakken, ouwe. Je weet dat ik me niet zal verzetten, dat ik dat niet doe tegen jou; maar je weet ook dat ik straks, als ik m'n dagen uitgezeten heb, weer verder zal gaan met dat wat ik m'n werk noem, dat ik daar a l t i j d mee verder zal gaan"

Hij zát z'n dagen uit, de Ruige, met een hem vreemde gemoedelijkheid. Misschien beschouwde hij die perioden als een soort vakantie..... In elk geval gaven ze de jonker z'n voldoening, maar het einde van de kringloop brachten ze niet.

Terwijl hij de voetsporen, die hij volgde allengs scherper zag worden, dacht de oude Dorland over dit alles na, en hij had er zijn mismoedigheid over. Een half jaar geleden was hij nog hoopvol gestemd geweest, toen had hij nog gemeend met veel tact en geduld deze vreemde strijd tot een einde te kunnen brengen. Maar er was in dat half jaar iets voorgevallen, iets dat het persoonlijke leven van de oude diep geschokt had

Hij zag de Ruige tenslotte voor zich uit lopen, en hij verwonderde zich over diens vreemde, trage gang. De Ruige scheen hem eerst op te merken toen hij naast hem kwam, maar er was geen verwondering of schrik in de blik waarmee hij de oude van terzijde aankeek.

Die uitdrukkingloosheid stemde Dorland tot nadenken, en minutenlang gingen ze zwijgend naast elkander voort. Toen legde de oudere man een hand op de schouder van de ander, en hem hierdoor tot stilstand dwingend vroeg hij: „Doelloos op pad?”

De Ruige knikte, en er was daarbij een blik van doffe moedeloosheid in zijn ogen. De oude kende zulk een blik niet van de ander, en na opnieuw te hebben nagedacht zei hij: „We zijn in de buurt van de „Boshut”, Wouter, moeder zal allicht de koffie bruin hebben; je moest maar mee gaan, we hebben in zo'n tijd samen niet eens wat gepraat.”

De Ruige reageerde niet op dit aanbod; hij sloeg het dus ook niet af. En toen de oude hem bij de arm nemend in een iets afwijkende richting leidde liep hij langzaam, als een willoos kind mee.

Zwijgend gingen die beiden hun weg door de stille, blanke wereld. Ze volgden een smal pad, dat wat beter begaanbaar was dan de oneffen bosgrond, maar hun gang bleef traag, als van twee eenzelve, bedachtzame mannen. Dorland dacht er over na hoe het zou zijn als hij straks met de Ruige de Boshut zou binnen gaan. Wouter was vaker bij hen geweest, vanzelf. Als kind was hij het wat oudere speelkameraadje van hun dochter geweest, en hun nooit te wilde spelletjes hadden hem zich in de Boshut thuis doen voelen als nergens anders. Maar nu was dat andere gebeurd, dat waarvan ze het rechte zo graag voor de buitenwereld wilden verzwijgen Had hij de Ruige beter niet mee kunnen vragen? Het gezicht van de oude kreeg een besliste trek. Nee, dat hij de Ruige had meegevraagd was goed geweest. En moeder zou alles wel regelen, die zou haar juiste woorden wel weten

Een verkwikkende geur van koffie kwam hen tegemoet toen ze de Boshut binnen gingen. De oude wreef zich vergenoegd de handen, bleef dan even stil-luisterend staan, en riep met gedempte stem: „Ik heb een gast meegenomen, moeder.”

Moeder Dorland kwam uit de keuken, en heel even was er iets aarzelends in haar houding toen ze de Ruige zag. Dan zei ze rustig:

„Ga maar naar binnen, mannen, en praat maar luid-op, want kleine Letta is tóch wakker. Ik kom zó met de koffie.”

Wat stuntelig, wat schaap-achtig lachend, ging Dorland de Ruige voor naar het woonvertrek. Het was er behagelijk warm, de kleine potkachel stond rood-gloeiend, en náást die potkachel

De Ruige bleef doodstil staan, zijn ogen werden getrokken naar de simpel-houten wieg die daar stond, waar wat gerucht uit kwam, vreemd, teer-klinkend gerucht

Als door een mechanisme gedreven liep hij heel langzaam op de wieg toe; hij keek er in, zag iets bewegen, en dan blikten een paar donkerblauwe kijkertjes een ogenblik strak in zijn vaag-verwonderde ogen

Hij fluisterde een woord, de Ruige, het eerste woord dat hij die dag gesproken had. „Gusta”

Er was tenslotte een stille, vriendelijke stem die hem tot de werkelijkheid terug riep. „Ga zitten, Wouter, de koffie staat op ons te wachten, die moeten we niet koud laten worden.”

Hij dronk zijn koffie, en had daarbij zijn wat verward, verdoft gepeins. Het leven was ook zo vreemd, zo onberekenbaar

Als van een verre afstand hoorde hij opnieuw de stem van moeder Dorland, maar de klare rust die de stem in zich borg drong tot zijn wezen door, scheen het uit zijn verdoffing te willen óptrekken.

„Ik ga je een paar dingen vertellen, Wouter, dingen waar je nog niets van af wist, en waar je ook maar niet met anderen over moet praten. Toen je zopas bij de wieg stond hoorde ik je „Gusta” zeggen, Wouter, en misschien begreep je 't al: die kleine is een dochtertje van Gusta. Ze heet Letta, Letta Dórland; misschien begrijp je dat óók, Wouter, dat ze Letta Dorland heet.....

De Ruige voelde dat zware, doffe gevoel wat uit z'n kop wegtrekken, en hij was in staat diep na te denken over die laatste woorden. Letta Dorland een dochtertje van Gusta, van Gusta Dorland een kind dat de naam van de moeder droeg Zijn helder wordende gedachten meenden het juiste te begrijpen, ten dele ook uit de om discretie vragende houding van moeder Dorland.

Hij knikte wat vaag, en toen hervatte de stille stem:

„Het kind is hier geboren, zowat vier maanden geleden; Gusta was gescheiden, zoals je weet, en dit Ik kan en mag natuurlijk niks goedpraten, maar Gusta had altijd zoiets wilds, zoiets ontembaars in zich, je weet dat nog wel Ze is ongeveer een maand na de geboorte naar Amerika gegaan, want ze had weinig interesse voor 't kind; ze had er ook geen tijd voor En zo hebben wij ons kleinkind, waarmee we maar moesten doen wat ons 't beste leek ...” Even trilde die stille, rustige stem, maar op dat moment klonk een om aandacht vragend kreetje uit de wieg, en moeder Dorland haastte zich er heen. Ze nam het bewegelijke bundeltje op, hield het even met een oneindig teer gebaar tegen zich aan. Dan liep ze er langzaam mee op de beide mannen toe, en tegen de Ruige zei ze:

„De herinnering is zo sterk, Wouter, zo wonderlijk sterk. Gusta had dezelfde ogen, en als baby ook van dat lange, donkerblonde haar... Hij zat stil, met een vreemde beschroomdheid in z'n blik, naar het kind te kijken, de Ruige. Dan, toen moeder Dorland op de stoel naast hem was gaan zitten, het kind op haar schoot, kwam zijn slap neerhangende hand traag en aarzelend omhoog. Een vinger streelde héél even en héél licht het zachte, zijige haar van de kleine; een onwillekeurig, impulsief gebaar.....

Het kind zoog nog even met grappige smak-geluidjes op twee dikke vingertjes, die het miniatuur-mondje maar juist kon bevatten, en dan gleeed het weg in een rustige, diepe slaap.

Een tijdlang heerste er stilte tussen de drie grote mensen in het vertrek, maar dan was het moeder Dorland die op dezelfde rustige toon van zoëven vroeg:

„En hoe gaat het, Wouter, met de vrouw alles goed?”

„Met de vrouw alles goed.....” De vraag rukte de Ruige terug naar de werkelijkheid, de doffe, troosteloze werkelijkheid, waaruit hij door het onverwachte contact met dat kleine, wonderlijke wezentje voor een ogenblik was opgeheven. Hij gaf niet direct antwoord, had een besluiteloosheid te overwinnen die dralend in z'n kop hing. Wat moeilijk zei hij tenslotte:

„Jane..... Jane is weg, naar d'r moeder..... Gisteren is ze weg gegaan..... 't Zal wel..... voorgoed zijn”.

Stilte, nadenkend, wat pijnlijk zwijgen. Dorland kreeg zijn begrip voor de man die als een gebogen, moedeloze figuur voor hem uit was gegaan in de wijde, witte stilte. Hij wist iets van de steeds groeiende verwijdering tussen die beiden, die man en die vrouw, die elkaar van wege hun persoonlijke verbittering zo slecht waren gaan begrijpen, en hij knikte even, nauwelijks merkbaar.....

Het was tenslotte de Ruige zelf die de stilte verbrak.

„'t Móest wel zo gaan, ik heb 't aan zien komen, maar m'n God, ik mis 'r zo nou 't eenmaal zo ver is..... D'r was haast niet meer met 'r om te springen, de laatste weken, en zelf had ik ook m'n driftbuien en m'n moedeloosheid. 't Kwam op 't laatst van weerskanten tot verwijten, de meest grievende verwijten, en toen zei ze plotseling dat ze d'r genoeg van had, van 't hele gedoe, ook van 't leven met mij.....”

De Ruige zweeg, keek strak, verstard voor zich uit. Dan was er in de heersende stilte even het diepe, vredige zuchten van het slapende kind, en traag zijn blik hierop richtende ontspanden zich zijn trekken, als werden ze door een tere, troostende hand glad gestreken. Gusta Dorland.....

De gedachten van de Ruige gleden terug, terug naar zijn jongensjaren, waarin hij met Gusta, het drie jaar jongere wilde, levenslustige kind, geravot had in dit huis, in de bossen die het omringden. Ze hadden zich tot elkaar aangetrokken gevoeld, misschien door hun wederzijdse behoefte om te dolen in de meest ontoegankelijke gedeelten van het uitgestrekte bos, een drang die ze met kinderlijke onbewustheid hadden aanvaard. Ze waren als gelijken geweest, ondanks het verschil in jaren, want het kind was vroeg-wijs, en op haar vreemd-ernstige manier had ze hem eens gezegd dat hij voor altijd haar levenskameraad zou zijn. Naarmate ze ouder werden was het contact meer en meer verslapt, maar toen hij als negentienjarige de zestienjarige Gusta op een jachtfeest had ontmoet was ze samen met hem weggedwaald, en in de afgezonderdheid van een

stil laantje had ze hem op haar rechtstreekse, impulsieve manier gevraagd: „Ben je nog steeds m'n levenskameraad, Wout?”

Het was juist kort voor dat tijdstip geweest dat hij Jane voor 't eerst had ontmoet, en bij die ontmoeting was alles wat aan prille, hartstochtelijke liefde in hem sluimerde ontwaakt, ontbrand. Op misschien minder tactische wijze had hij Gusta hiervan iets verteld, en na hem te hebben aangekeken met ogen die hem van trouwe- loosheid betichtten was het meisje zwijgend haar weg gegaan. Van dit kleine voorval had niemand ooit iets geweten, ook de ouders van Gusta niet. Hij had het meisje nadien practisch niet meer ge- zien, en alleen kort na zijn eigen huwelijk gehoord dat ze in Enge- land getrouwd was en daar woonde. Jaren later had het gerucht zich verspreid dat ze gescheiden was, en toen hem dat ter ore kwam had hij even, met een vaag-schrijnende herinnering, moeten denken aan een paar donkerblauwe ogen, die hem stil-verwijtend aanstaarden. De ogen van Gusta, de ogen van het kleine, slapende wezentje, dat, het kwam plotseling, als een vreemde gedachte bij hem op, zijn dochttertje had kunnen zijn.....

Al die gedachten moesten in enkele seconden door het brein van de Ruige zijn heengegaan, want de stilte was maar kort geweest toen moeder Dorland opmerkte: „Jij hebt dus ook je verdriet, Wou- ter, net zoals wij dat hebben. Je moet dat niet zó uitleggen dat we niet van dit kleine diertje zouden houden, want dat doen we méér dan iemand kan beseffen, maar 't is de houding van Gusta, Wou- ter, de eigen moeder..... En we zijn oud, Wouter, de Heer kan ons over een paar jaar bij zich roepen, en wat moet er dan met 't kind.....”

Lang, heel lang was het na die laatste woorden stil in het vertrek. Misschien wilde zich in de gedachtenwereld van die drie mensen een stem hoorbaar maken, een haast geluidloze stem, die vreemde dingen fluisterde, dingen waarnaar die mensen misschien nauwe- lijks durfden luisteren.....

In de schemerige namiddag ging hij weer terug naar de buurtschap,

de Ruige. Hij had op aandringen van moeder Dorland het middagmaal in de Boshut gebruikt, en daarna hadden Dorland en hij nog zo maar wat langs elkaar heen gepraat, beiden zonder daar zo zeer hun gedachten bij te hebben.

Het sneeuwde nu niet meer, maar de lucht hing nog steeds als een grauwe, compacte massa boven de besneeuwde wereld, en gaf aan de weergalozes stilte die er heerste iets zwaars, iets weemoedigs.....

De Ruige wist niet of zijn gedachten door de hem omringende sfeer beïnvloed werden, hij gaf zich daar geen rekenschap van. Misschien waren er ook nog andere factoren die zijn denken met dat moeilijk definieerbare „iets”, dat wel een soort weemoed zou zijn, doortrokken.....

Deze dag en de voorafgaande nacht had hij met vreemde ervaringen te maken gehad, de Ruige. In de nacht had hij rondom zich een leegte gevoeld, een wanhopige leegte, en de dag die gevolgd was had die leegte opgevuld met herinneringen, met oude, weemoedige herinneringen..... En dit was voor de Ruige het wonderlijke, dat hij ergens in zijn onderbewustzijn het diepere verband aanvoelde tussen die beide ervaringen.....

Terwijl de schemering verder daalde, de eerste donkere schaduwen de besneeuwde bossen doorgleden, worstelde de Ruige met zijn vage, moeilijk te ordenen gedachten. Hij zag weer het beeld voor zich van Jane, zoals ze eens als zijn bruid naast hem was gegaan, een mooie, van geluk stralende jonge vrouw. Scherp bleef hij dat mooie, blond-omlijste gezicht zien, maar de trekken veranderden. Er kwam een lichte twijfel in die trekken, dan een wanhopige twijfel, en tenslotte verbittering, steeds groter wordende verbittering... Het vreemde in dit alles was dat die veranderde trekken het gezicht zelf niet schenen te veranderen, zodat het mooi bleef, ontroerend mooi en lieflijk.....

Er kreunde iets in de Ruige, als doorgloeide hem de pijn van een diepe, schrijnende wond. „Jane..... m'n God..... Jane.....” Dan doemde in zijn geteisterde gedachtenwereld een ander beeld op. Hij zag het gezicht van Gusta, van waaruit een paar grote,

donkerblauwe ogen hem beschuldigend aankeken. Hij had immers een verbond verbroken, het verbond tussen twee kinderen, dat daarom niet minder hecht diende te zijn..... Gusta..... Had ze hem vandaag niet opnieuw aangekeken? Maar 't was nu niet beschuldigend, veeleer vrágend geweest.....

In de donkere, sombere gedachtenwereld van de Ruige werd een lichtpunt geboren, het was als begon daar iets te kláren. Aarzelend-lichtende gedachten braken zich baan, en toen de Ruige ten laatste in een door de blanke omgeving vervaagde duisternis de smalle weg ging, die hem naar de buurtschap voerde, gloorde in zijn diepste wezen een sterk en wonderlijk licht.....

II.

De nacht heeft zich gelegd over de zwijgende wereld. Het is een nacht vol weemoed, maar ook vol verwachting.

Nog steeds hangt een dichte wolkenmassa zwaar en drukkend over de besneeuwde velden en wouden, als had ze voor deze onwillige, in zich zelf zo duistere wereld slechts een trieste fluis-tering.....

Maar bóven die donkere wolken blinkt een klare ster, de ster der verwachting.

Over vier nachten zal het Kerstmis zijn.....

„Je slaapt nog niet, vader”. Fluisterend uitte moeder Dorland tenslotte de woorden die haar al langer dan een half uur op de lippen lagen.

Korte stilte. Dan de bedachtzame stem van de oude: „Ik heb zo m'n gedachten laten gaan over vandaag, moeder, en ik kan me d'r niet makkelijk van losmaken”.

Moeder Dorland keek nadenkend in de diepe, discrete duisternis, waarmee de bedstede gevuld was. „'k Ben er ook mee bezig geweest, vader, en ik kan er ook niet zo mee klaar komen. We moesten sámen maar 'ns overleggen”.

Samen overleggen..... Ze hadden dat moeilijke onderwerp, dat zo plotseling en zo concreet in hun gedachtenwereld was binnengedrongen, nog niet eerder aangeroerd. Na het vertrek van de Ruige was er wat zwijgzaamheid tussen hen geweest, en daarin hadden ze beiden hun gedachten gehad bij dat éne, dat zo vanzelfsprekend scheen, maar dat toch ook weer zo vérstrekkend en veelomvattend was.....

Ze hadden samen nergens over gesproken, maar ze wisten van elkaar dat hun gedachten er mee doende waren. Ze kenden elkaar na dat lange, samen doorschreden en vaak moeizaam doorploegde leven immers zo goed..... En nu, in de bedstede, met rondom hen de duisternis, die een misschien ongewild, krampachtig vertrekken van de gezichten zou verbergen, nu vonden ze hun inleidende woorden, die hen schuchter tot dat tere, hun diepste innerlijk rakende punt leidden.....

„Ik heb zo eens gedacht, vader, maar we zullen op een gegeven ogenblik tóch naar een oplossing moeten zoeken. We zijn oud geworden, en al heeft de Heer ons misschien nog wat jaartjes toegedacht, dan is 't toch beter dat we niet al te lang meer wachten om naar een ander tehuis voor 't kind uit te zien. Ze zou zich anders misschien aan ons gaan hechten, en als we weggenomen werden al vroeg een groot verdriet kennen.....”

Het was een tijdlang stil. Dorland had geluisterd naar die stille, rustige woorden, die zonder een enkel sentimenteel bijgeluid zoiets diep-aangrijpends raakten..... Hij wist wat het kleine wezentje voor zijn vrouw betekende, de oude, hij kende haar intense geluk nu ze in de late avond van haar leven nog iets koesteren mocht, iets waaraan ze ook haar liefde mocht geven voor het éigen kind, dat te kort ontvankelijk was geweest voor die liefde.....

Aarzelend fluisterde de oude: „Denk je..... zal 't je niet te zwaar vallen om het kind af te staan, moeder?”

Moeder Dorland gaf niet direct antwoord. Haar gezicht vertrok even, maar de duisternis was mild, begrijpend. Rustig als tevoren was haar stem toen ze tenslotte haar antwoord gaf: „Jij bent ook

dol op 't kind, vader, 't zal voor jou dus ook een offer zijn. Maar we mogen niet aan ons zelf denken, vader, we moeten alleen denken aan het kind, en..... en aan dat jonge gezin, waarin ons kind misschien het geluk kan terugbrengen.....”

Weer geruime tijd stilte. Dan de stem van Dorland: „Maar mogen we er op rekenen dat het góed zal gaan, ik bedoel dat ze, als ze 't kind hebben wil, het ook altijd als haar éigen kind zal beschouwen.....”

„'k Zal zelf alles met 'r overleggen. Jij moet morgen eerst met Wouter gaan praten, mannen kunnen zoiets 't beste met mannen bespreken, en dan moet je vragen waar ze is, waar ik 'r op kan zoeken”.

Het overleggen had met deze beslissing z'n einde gevonden. 't Was in de bedstede stil als tevoren, en eveneens als tevoren lagen er twee mensen die de slaap niet konden vatten.....

Tegen de prille morgen was er wat wind opgestoken, een speelse bries, die het compacte wolkendek voor zich uit stuwde, totdat van héél hoog een paar verblekende sterren plotseling neer konden kijken op de blanke wereld. Wat later gloorde een teer-rose glans aan de Oostelijke hemel, en toen de Ruige zijn weg ging door de besneeuwde bossen was daar het wondermooie schouwspel van de eerste zonnestrallen, die de witte oneindigheid door-glinsterden met kleine, kleurige diamantjes.

De Ruige zag op naar de klaar-blauwe lucht, en zijn gedachten, die de dag tevoren nog somber en dompig waren geweest, wickten op in de eindeloze diepte er van.

Z'n gedachten..... Hij was na zijn thuiskomst de vorige avond vroeg naar bed gegaan, en eer de z'n rechten opeisende slaap hem had meegevoerd naar het onbestemde had hij in zijn verhelderd denken alles kunnen ordenen, had hij zijn op hoop geba-seerde plannen gemaakt. Wonderlijk zoals alles inéénliep, zoals alles scheen te zijn voorbestemd.....

Hij bedacht dit ook nu, de Ruige,terwijl hij door die blij-glinste-

rende wereld opnieuw zijn weg ging naar de boshut. Gusta, het kind, Jane..... Gusta, die de kleine achtergelaten had, het kind dat haar niet dierbaar was, maar waarin ze desondanks voortleefde, waarin iets aan haar góed te maken was..... Het kind, dat hem strak-vragend had aangekeken, als wilde het in zijn diepste innerlijk ontdekken wat daar gebroken, stukgeslagen was..... En tenslotte Jane, zijn vrouw, die samen met hem dat eerste, intense geluk had gekend, maar in wie de glans van het geluk verdoft was door dat éne.....

De Ruige keek met iets bewogens in zijn staalgrijze ogen naar boven, naar de toppen van de besneeuwde sparren, die met de tere glans van de morgenzon overgoten waren, en hij bedacht daarbij dat het over een paar dagen Kerstmis zou zijn. Er welde een sterk verlangen in hem omhoog, een húnkeren om straks, als daar de vredigheid zou zijn van dat al-oude feest, het bijzijn te mogen beleven van de vrouw die zich van hem had afgekeerd, maar waar hij door alles heen zo hartstochtelijk van hield.....

Vader en moeder Dorland begroetten hem zonder zich verwonderd te tonen over zijn komst. De oude zei bedaard: „Ik zou anders vandaag naar jóu toe zijn gekomen, Wouter”, en in die woorden lag de bevestiging van het besluit van die nacht. Zo voelde hij het zelf óók aan, de oude.....

Moeder Dorland ging naar de keuken om voor koffie te zorgen, en opnieuw waren beide mannen in het woonvertrek alleen met het kind, dat ook nu z'n kleine, tevreden geluidjes had. De Ruige kon de aandrang niet weerstaan om even naar de kleine te kijken, en toen hij bij de wieg stond kwam de oude naast hem staan.

Bedachtzaam, met een ondertoon waaruit iets van verwondering te verstaan viel, kwamen na een korte stilte diens woorden: „Terwijl 't in de wereld donker is, Wouter, terwijl de mensen oorlogen voeren of voorbereiden, en zelfs wij beiden, jij en ik, elkaar bestrijden, is 't in dit kleine ding alleen maar vrede en tevredenheid..... Dat doet heel sterk aan 't Kerstfeest denken, Wouter”.

De Ruige zei niets. Het kwam bij hem op dat zijn eigen gedachten die morgen ook al eens bij de nadering van het kerstfeest hadden stilgestaan, en peinzend vroeg hij zich af of het kerstgebeuren misschien z'n vage invloed had op datgene wat als een flonkerende ster in hem was gaan lichten. Hij keek in de donkerblauwe ogen van het kind, waarin Gusta hem opnieuw om zijn kameraadschap scheen te vragen. Dan zei hij traag en bedachtzaam zijn schuchtere woorden: „Als er strijd is tussen ons, Dorland, dan kan Gusta's dochttertje daaraan misschien een einde maken.....” Nadat hij die woorden intens verwerkt had knikte de oude. „Ik begrijp wat je bedoelt, Wouter. Och, 't lag voor ons óók allemaal zo in de lijn van de gedachten, en vannacht hebben we samen overlegd. Moeder wil met Jane gaan praten, en dan zal alles wel goéd komen.....”

Na die laatste woorden was het opnieuw stil, want meer behoeften die beide mannen, die de zwijgzaamheid van de uitgestrekte bossen met zich mee droegen, elkaar niet te zeggen.

Toen moeder Dorland met de koffie binnen kwam zei de oude: „Wij hebben 't er samen over gehad, moeder, nou moet jij de rest maar met Jane bepraten”.

Moeder Dorland knikte. Ze zette de koffie voor de beide mannen neer, en tegen de Ruige zei ze: „Je moet me 't adres van Jane maar zeggen, Wouter, dan zal ik naar d'r toe gaan en met 'r praten. Ik zal Jane vragen of ze voor Gusta's dochttertje wil zorgen alsof het haar éigen kindje was, en als ze dat wil dan zal alles goéd zijn tussen Jane en 't kind, daarin kan ik me niet vergissen. Maar ook tussen Jane en jóu moet alles goed worden, Wouter, en dat zal kunnen als jullie alles wat voorgevallen is vergeet, d'r niet meer aan denkt. Als jullie elkaar weer voor 't eerst ziet mag er geen verwijt zijn, ook geen schaamte of onwennigheid, zelfs geen beróuw, want berouw zou onnodig schrijnende herinneringen wekken. Ik weet voor dat alles een oplossing, Wouter, en als ik met Jane gepraat heb, en alles is goed, dan zal ik je die zeggen. Morgen zal ik naar Jane toe gaan, en Hij die daar boven is kan

dan veel dingen ten goede keren. Daar zou je om kunnen vragen, Wouter, vanavond of vannacht, als je je misschien alleen voelt..." Er was een plotseling gekrijt, dat de laatste woorden van moeder Dorland overstemde. Ze nam het kind uit de wieg, als de dag tevoren, maar het gebaar was anders, zó anders dat de Ruige er in het diepste van zijn innerlijk door getroffen werd. Uit het gebaar sprak een wereld van verdriet, een wereld van overgave ook; er sprak het leed en de overwinning uit van het vrijwillig afstand doen, als heel de ziel nog haakt naar het bezit..... Opstaande ten afscheid zei de Ruige met een vreemde stem: „Als het met Jane goed komt zal je kleinkind nieuwe ouders hebben, moeder Dorland, en jij nieuwe kinderen.....”

III.

Het is avond geworden. Uren geleden al heeft de zon afscheid genomen van de korte mid-winterdag, heeft ze de klare Westelijke hemel gekleurd met de gloed van een felle brand, die door de kruinen van de stille bomen heen zinderde, en de besneeuwde paden hier en daar met een rosse glans overgoot.

Snel was die glans verdwenen, want de hemelbrand had niet lang geduurd, gloeide hoogstens nog even na.....

Toen was een vage schemering gekomen, die zich later had opgelost in het stille, witte licht van de opkomende maan, dat de blinkend-witte wereld nóg blanker, haast onwézenlijk blank had doen schijnen.....

Onwezenlijk blank..... Straks zal de avond verglijden in de nacht, de Kerstnacht. Dan zal de wereld denken aan een nederige geboorte, die eens, in ver-terugliggende tijden, heeft plaatsgevonden.....

Misschien wil God zelf, aan de vooravond van dit gedenken, Zijn wereld opsieren.....

In die witte, maan-verlichte wereld maakte de Ruige zijn wonder-

lijke tocht. Hij had daarbij zijn gedachten en herinneringen, die z'n kop met een intense bewustheid doortrokken; en in zijn armen droeg hij een kind: dat was de vreemde, vréemde werkelijkheid... Terwijl hij zich met bedachtzame, haast voorzichtige passen een weg koos langs de stille bomen, die met hun wat verwezen schaduwen de blankheid van de paden doorsneden, toefde zijn denken bij het wonderlijke gebeuren van de laatste dagen. Hij zag zichzelf weer op zijn doelloze gang door de prille, blanke morgen, na een in smartelijke eenzaamheid doorwaakte nacht. Hij zag zich staan bij de wieg van het kind, zijn eerste blik in de klare ogen, Gústa's ogen, die hem om iets schenen te vragen..... Hij beleefde weer die nacht van hoopvol verlangen, nadat moeder Dorland gezegd had met Jane te zullen gaan praten; een vreemde nacht, waarin hij lang had nagedacht over dat ándere wat moeder Dorland nog gezegd had, totdat zijn handen zich tenslotte onwennig ineengestremd hadden, en hij fluisterend, met voorovergebogen kop had gestameld: „God..... maak alles goed..... met Jane..... en ook met het kind.....”

En hij doorleefde nog eens intens dat moment van zoëven, misschien een uur geleden, toen moeder Dorland voorzichtig dat kostbare bundeltje in zijn armen had gelegd..... Ze had dat gedaan zonder er iets bij te zeggen, maar het gebaar was geweest dat van een stok-oude, moede vrouw.....

Hij voelde even wat licht beweeg in zijn armen, de Ruige, en dat trok zijn gedachten terug naar de werkelijkheid. Zorgzaam liet hij zijn blik glijden over zijn lichte last, die hij onwennig, een beetje zonderling ook wel, in beide armen voor zich uit droeg. Zonderling..... Misschien, ja, maar ook oneindig vast en veilig... Het kind had zich in z'n slaap bewogen, maakte even een paar tevreden smak-geluidjes, en ademde dan weer rustig en licht als voorheen. De blik van de Ruige gleed weer van het warme bundeltje af, boorde zich starend in de blanke, door bomen omsloten engte van het pad dat voor hem lag.

Kerstnacht..... Hij dacht er met iets van schuchterheid aan hoe

het stráks zou zijn, als hij samen met het kind z'n huis, waar Jane hen wachtte, zou betreden. Hij zou Jane dan na die dagen, die een eeuwigheid schenen, weer voor 't eerst zien, maar bij dat weerzien, dat misschien pijnlijk had kunnen zijn, zou vanaf het eerste ogenblik het kind zijn, met z'n om aandacht vragende tegenwoordigheid. Zo had moeder Dorland het met haar rijp begrip gewild.....

Ze had hem niet veel verteld van haar gesprek met Jane, moeder Dorland, ze had alleen gezegd dat hij deze laatste dag voor Kerstmis in de Boshut moest doorbrengen, want dat die dag Jane thuis zou komen, om 's avonds, als ze een en ander geordend had, hem en het kind te ontvangen. En hij had.....

Weer werd de gedachtengang van de Ruige onderbroken. Was daar niet een licht gerucht geweest, een gerucht dat in deze stille, verlaten wereld niet thuis hoorde.....?

Hij bleef een moment doodstil staan, waardoor ook het knierpende geluid van zijn voetstappen in de sneeuw verstomde. Een ogenblik hing er een weergaloze stilte rondom, maar dan was er tussen de bomen het snel nader komende gerucht van voetstappen en brekende, dode twijgen.

Snelle gedachten gingen door de kop van de Ruige, en met een instinctieve beweging drukte hij het bundeltje in zijn armen vaster tegen zijn lichaam. Dan, achter hem, de stem, die hij onmiddellijk herkende, die in de doodse stilte als een snerpende kreet klonk. „Laat vallen dat wild; verroer je verder niet, anders schiet ik je overhoop!”

De drieste stem van een getergde, van een die tot alles in staat is.....

De Ruige begreep, en terwijl zijn armen zich tot een stalen greep om het kind krampten was het alsof in zijn innerlijk iets stolde, tot een ijzige klomp..... Terwijl hij nog doodstil bleef staan hoorde hij het hernieuwde bevel, nu niet snerpend, maar hees en laag als van een die op het punt staat zijn alles beheersende woede te koelen.

„Laat dat wild vallen en verroer je verder niet. Ik geef je drie tellen, daarna speel ik m'n eigen rechter. Kijk omhoog naar de wolken, die in de verte komen aandrijven; sneeuw is zwijgzaam, even zwijgzaam als de Kerstnacht..... Eén.....”

Nog steeds stond de Ruige doodstil; de soepele spieren van zijn benen spanden zich tot stalen kabels, en door zijn kop gingen als razenden de gedachten. Hij voelde in zijn bloed de felle drang om te vechten, te dóden desnoods. Wat betekende voor zijn razend-snelle lichaam, dat in één onverhoedse, glijdende sprong zijn vijand zou hebben bereikt, een gericht vuurwapen? Maar het kind.....

„Twéé.....”

Een uitroep, een schreeuw, schor, klankloos. „'t Is een kind!” Dan, misschien tien seconden, misschien tien minuten, de weergaloze stilte van de naderende nacht, waarin het ontwakende kind tenslotte zijn wonderlijke, onsamenhangende geluidjes had. De greep van de Ruige verslaptte iets; hij zag dat de kijkers van de kleine zich openden, en hij meende in de diepte er van iets van prille verwondering te lezen. Hij dronk de blik van de kleine in, gulzig, als werd de ijzige koude die hem doorhuiverde er door verdreven.

En dan was er plotseling dat vreemde, dat een hoofd zich aarzelend over het kind heen boog, dat een andere vinger dan de zijne heel even en heel schuchter het gezichtje van de kleine beroerde... Er ging een herinnering door de Ruige heen, een herinnering die al heel oud scheen. Hij zag het gebaar waarmee hij zelf eens, naar het scheen lang geleden, met één voorzichtige vinger het zijige haar van de kleine had gestreeld..... Er bruiste heel even een gevoel van grote begenadiging, van oneindige rijkdom door hem heen, en nadat hij de schorheid in zijn keel had weggeslikt zei hij tegen de ander, die roerloos, wat gebogen naast hem stond: „Ga met me mee naar huis, jonker; Jane zal wel wat warmes te drinken hebben.....”